

Egy óra

A HETVENÉVES GÓZON GYULÁVAL

A hetven éves születésnap nem olyan egyszerű dolog, mint általában hiszik. Előbb meg is kell érni, aztán meg is kell barátkozni vele. Erről beszélgetünk Gózon Gyulával, előadás előtt a Nemzeti Színház társalgójában. Kopott, szűk, barna zakót visel, nyakán foszlott szélű sál, fején gyűröttre ázott kalap. „A senki városa” szomorú, kis hivatalnokának az öltözékében várja az ügyelő hívó szavát. Amióta féltőn őrzött titka, ez a nevezetes évforduló napvilágra került, annyi dédelgetés és szeretet árad feléje, hogy alig győzi meghatottsággal. Gózon Gyula az a fajta művész — és ember is —, aki gyöngédséget, elérzékenyülést és széles mosolyt vált ki mindenkiéből. A színpadon csakúgy, mint meghitt beszélgetés közben. Olyan sokszor találkozunk vele, arcával, hangjával, fényképével, színházban, filmen, rádióban, hangversenyen, hogy közeli jóismerőssé, Gyula bácsivá vált azok számára is, akik még sohasem beszéltek vele. Százával és sokezzelével érkeznek hozzá az ünneplő jókívánságok, baráti kézszorítások. A Nemzeti Színház egész társulata könnyes színpadi ünnepség keretében ezüst babérkoszorúval ajándékozta meg nagy művészt.

— Örül a sok szeretetnek és ünneplésnek?

— A válasz nem egyszerűen igen, vagy nem — feleli. — Ami most, születésnapja alkalmából velem történt, az minden színész álma, amikor pályáján elindul. De meg kell vallanom, a Nemzeti Színházbeliek ünnepségen nehezebb volt tíz percig a méltató szavak pergőtüzében a színpadon állnom, mint, mondjuk, az „Ármány és szerelem” öreg Millerét eljátszanom. A színész, aki talán ezer szerepet játszott életében, ott áll és azon veszi észre magát, hogy reszket a lába. Hogyan mondjam el, hányféle érzés kavargott bennem! A végén aztán kitört belőlem, hogy „jaj, de szép volt, érdemes volt élnem és dolgoznom”.

— És milyen érzés ez a hetven év?

— Nem hiszem el, hogy hetven éves vagyok. Nem érzem magamat annyinak. Régi irataim között megtaláltam születési bizonyítványomat. 1885. április 19. Nem hittem szememnek. Aztán ráakadtam egyik iskolai bizonyítványomra. Kiderült, hogy a IV. réálban hét tantárgyból buktam. Közte számtanból is. Most mégis számolni kezdem: 1885—1955. A végeredmény pontosan hetven. De ha

ilyen jól kiszámítottam ezt a hetvenet, akkor miféle igazságtalanság történt velem, amikor számtanból megbuktattak?

Huncutul mosolyog. Milyen sokféle az arca, milyen sokféle a lénye! Mindig ezt érzem, amikor színpadon láttam és ezt érzem most is.

Folytatja a tréfálkozást, mint aki azt mondja, mire való az elérzékenyülés, nevesünk ezen a nagy számon.

— Nem szeretném, ha hetven évesnek tudnának az emberek. De nevelés sem akarok lenni, azzal, hogy negyvennek, vagy ötvennek mondhassem magamat. Így hát meglegszem azzal, hogy hatvannyolcnak, hatvankilencnek fogadnak el. Hogy mi a legfőbb kívánságom? (Az, hogy életem utolsó percéig itt lehessenek a Nemzeti Színház színpadán, szeretetben, békében, gyönyörűség munkában.)

Távíratot húz ki zsebéből.

— Sok levelet, díztávíratot, virágot kaptam. De ennek itt különlegesen örültem. Olvassa el.

Elolvassom és első szavait le is írom. Aláírója Sinkovits Imre, az ismert fiatal színész. „Isten éltesse drága jó Gyula bácsit, betegségem miatt ezúton köszönöm atyai gondoskodását, szeretetét, amelyet eddigi pályafutásom alatt rámpazarolt... stb., stb.”

Ez a néhány sor valóban jellemző arra a bensőséges kapcsolatra, amely Gózon Gyulát a fiatalokhoz fűzi.

— Igen, szeretem a fiatalokat — jegyzi meg —, de mindegyik közül Sinkovitsot látom a legtehetségesebbnek. Nem vagyok tanár, sose volt rá időm, de ha elcsípek egy-egy tehetséges fiatalot és ha hagyja magát, akkor boldogan foglalkozom vele. Sinkovits csakúgy szívja magába a tudást meg a tanítást.

— Miről beszélget vele?

— A szerepeken kívül leginkább vidéki színi életem felől érdeklődik. A mai fiatalok, akik könyvekből ismerik a hajdani vidéki színész életét, azt képzelik, hogy szép és romantikus lehetett az a sötét nyomor... Shakespeare-t, Molière-t, Schillert játszottunk, de előadtunk operát, operettet és minden mű-

fajt és előadás után aztán nem telt vacsorára. Első szerződése, tizennyolcadik életévemben a Délvidéki Színikerülethez kapcsolt. Zombor — Lugos — Nagybecskerek — Nagykikinda — Módos — Nagyszentmiklós — Herkulesfürdő — Pancsova. Ezekben a helyeken játszottunk, minden hónapban máshol. Harminc darabot tanultunk be és minden este mást és mást játszottunk. Négy évig jártam ezeket a helyeket, aztán négy évre Nagyváradra kerültem. A végén azon vettem észre magamat, hogy jellemzésnek zárt a szívébe a közönség. Hogy hangversenyeken és filmekben még ma is tudok énekelni és füttyülni, az a sors különös ajándéka. A vidéki színészet győtreimben színösszé érttem. Jó iskola volt, de nem föltétlenül szükséges, hogy mindenki átessen rajta. A mai fiatalok indulása másmilyen. Kollégium, ösztöndíj, az állam százféle támogatása és segítsége. A vidék ma már mást jelent, mint az én fiatalkoromban. A színészettel kapcsolatban meg kellene változtatni a „vidéki” elnevezést. Ez a jelző valamiféle lebecsülést éreztet. És ennek semmiféle értelme nincs. Hiszen a vidéki színészet ma egyenrangúvá vált a fővárosiával. Vidéken számos Kossuth-díjas művész játszik, akik közül, ha felhoznánk valakit Budapestre, helyébe nagy hiány támadna. Ezért azt javaslom, mondják azt, hogy a „szegedi” színész, vagy „pécsi” színész, vagy „miskolci”... vagy más városbeli. De mindenképpen mellőzzék a rossz ízű, rossz emléké vidéki jelzőt.

Aztán a szokásos születésnap kérdésre kerül sor. Arra, hogy mi a titka lakadatlan frissességének és fiatalosságának? A kérdés ezúttal igazán őszinte.

— A titok az, hogy rengeteget dolgozom. Hónapok óta nem volt egyetlenegy szabad vasárnapom sem. Most végre ügylátszott, hogy lesz. De mégsem sikerült. Szőrényi Éva megkért, hogy két fia kedvéért lépjek fel a Rökk Szilárd utcai gimnázium matinéján. A kérésnek nem tudtam ellenállni. A fiatalokkal való szoros kapcsolat is egyik oka annak, hogy olyan jól bírom az iramot. Ma délután például a lakásom közelében levő rákosligeti iskola úttörői kerestek fel. Vagy húszan jöttek el hozzám. A kis vörösnyak-kendősök ünneplőben voltak, virággal a kezükben. Az egyik felköszöntött, a másik elszavalt Arany János „Családi kör” című versét. Ötéves unokám, Miklós is jelen volt, hallgatta őket. Aztán megszólalt: „Gyula bátyám — mondta, mert rendszerint így szólít, ahogy másoktól hallja —, én is akarok.” Ez azt jelentette, hogy ő is akar szavalni. Elmondta a Himnuszt, utána pedig Petőfi „Magyar vagyok, magyarnak születtem...” kezdetű költeményét. Harminc verset tud könyv nélkül.

— Színész lesz?

— Nem vitás, hogy az lesz belőle — mondja Gózon határozottan.

— Nem beszél le róla? — kérdezem.

— Dehogyan beszélem le — feleli. — Hiszen a színészet ma már nem olyan szörnyű pálya, mint amilyen száz, vagy ötven évvel ezelőtt volt.

Felemeli hangját:

— A társadalom megbecsült tagjai vagyunk. Tudja, milyen nagy dolog ez? Hiszen ma is emlékszem rengeteg esetre múltamból, amiből kiderül, hogy mennyire nem voltunk azok. Nem panaszképpen mondom mert azon is át kellett esnünk. Kellett, de bárcsak ne kellett volna.

Maga elé néz. Elgondolkozik. Aztán hirtelen elmosolyodik és így folytatja:

— Hogy visszatérjek az én kis úttörő vendégeimre, el sem tudom mondani, milyen felvillanyozó hatással voltak rám. Beszélgettem velük és megmondtam nekik, akármilyen akarnak is lenni az életben, egyet ne felejtsek el: tanulni, tanulni, tanulni. Mert ér még ma is állandóan tanulok. Nemcsak olvasmányaimból, hanem a mindennapi életből is, mindabból, amit magam körül látok

Gách Mariann

Gózon Gyula a hetvenéves születésnapjára kapott ezüstkoszorút nézi meghatottan.

(Wellisz Ella felv.)

